

Социална интеграция на деца със специални потребности в областта на спорта

Албена Димитрова – Денкова

Social integration of children with special needs in the area of sport. Scientific research is devoted to issues related to social integration of children with special needs and overcoming them by practicing swimming. The aim is to explore various social factors and to demonstrate the effect of swimming to overcome social barriers in society. It used a complex methodology - specially developed questionnaire for parents, observation, discussion and more.

Keywords: social integration, swimming, children with special needs

ВЪВЕДЕНИЕ

Цивилизационните отношения, хуманизирането на обществото и стандартите на обединена Европа поставят на дневен ред научното обосноваване на интегрирането на хората с увреждания в обществото.

Това не е политическа прищявка с цел лустрование на обществената визия и извличане на дивиденди, а назряла необходимост от реализирана ползност на тези хора и от там повишаването на социалния им статус до пълното им еманципиране в обществото.

Общата теория на развитието на социокултурните системи определя смисъла на социалната интеграция като отражение на обществените условия и на признаците на сцепление, чието наличие е необходимо, за да може всеки социален организъм не само да съществува, но и правилно да функционира [10]. На подобно мнение е американският социолог Толкът Парсънс [11], който счита, че интеграцията е една от функциите на социалната система, която осигурява координацията на различните части с нея като с това се цели по-ефективното функциониране на цялото.

Спортът има отношение към всички елементи от социалната система, а именно [5]:

- Представлява част от адаптацията на хората към физическия свят;
- Представлява реализация на цели, които те си поставят по отношение на собственото личностно развитие;
- Представлява механизъм за усвояване на ценности и норми – социална принадлежност, феърплей, солидарност, конкуренция и постигане на цели;
- Обединява големи групи от хора, интегрира социалната система.

Социалната функция на спорта е превъзможването на нетолерантността, расизмът, насилието, злоупотребата с наркотици и алкохол, подпомага интеграцията на социалните актьори извън пазара на труда [7].

Социална интеграция се разглежда като процес и резултат. Като процес, представлява динамично цяло на съвместния живот, обучение и труд на хора с и без увреждане. Като резултат, активна вграденост адекватна социализация на индивид или група от хора с увреждане във всички сфери на обществения живот, при равен стар и при отсъствието на каквито и да било пряка и/или косвена дискриминация [9].

Според Николова, спорта гарантира социалната интеграция и положителната промяна на общественото съзнание, чрез което се подпомага изграждането на Европейски съюз като общност без бариери [6].

Предизвикателството в АФАС е да се предоставят възможности за движение на всички деца. Свободните и независими движения трябва да са приоритет при всяко

дете със специални потребности. При децата с по-сериозни ограничения трябва като приоритет да бъде допълнителното адаптиране на различните нива на движение – подпомагани или компенсирани движения (чрез адаптиране на уреди или движения), пасивни движения, движения около детето със специални потребности и движения чрез комуникация (вербална, невербална, зрителен контакт, държане на ръце и др.).

Адаптираната физическа активност е обобщаващ термин за всички услуги, популяризиращи активен начин на живот за хора със специални потребности чрез АФАС или спорт. Адаптираната физическа активност и е част от комплексната рехабилитация с цел подпомагане на двигателния акт. В програмата могат да се включат различни адаптирани спортове (оздравително плуване, конна езда, хандбал, баскетбол и бойни изкуства), които да подпомогнат състоянието на хора с различни интелектуални и физически дефицити [8].

ИЗЛОЖЕНИЕ

Хипотези:

- ✓ предполагаем, че в процеса на изследването ще бъдат регистрирани различни проблеми свързани със социалната интеграция на деца със специални потребности;
- ✓ допускам, че адаптираните занимания по плуване за деца със специални потребности ще допринесат за преодоляване на разнообразни социални проблеми.

Целта на емпиричното социологическо изследване е да се проучат различните социални фактори свързани със социалната интеграция на деца със специални потребности и да се докаже ефекта на адаптираното плуване за преодоляване на социалните бариери в обществото.

От така поставената цел произтичат следните **основни задачи**:

- да се разкрият различните социални фактори влияещи върху социалната интеграция на деца със специални потребности;
- да се установят особеностите на социалната интеграция на деца със специални потребности;
- да се очертаят и анализират водещите взаимовръзки между социалната интеграция на деца със специални потребности и влиянието на адаптираното плуване за преодоляване на социалните проблеми в обществото.

Предмет на изследването са проблеми свързани със социалната интеграция на деца със специални потребности и влиянието на адаптираното плуване.

Обект на проведеното емпирично социологическо изследване са 17 родители на деца със специални потребности от гр. София. 64,7% от занимаващите се с адаптирано плуване деца са момичета, 35,3% - момчета. Възрастта им варира от 2 до 12 години, като преобладаваща си част 47,1% са между 5 - 7 годишни. Останалите се разпределят равномерно под и над тази граница. Процента на инвалидност варира: 52,9% са отговори друга освен приетите законово; 17,6% са първа и втора група и 11,8% трета група.

Методика на изследването: проучване на литературни източници, наблюдение, беседа. Използвана е и специално разработена анкетна карта за родители, посветена на социалната интеграция на деца със специални потребности и влияние на адаптираното плуване за преодоляване на социални бариери. Анкетата е анонимна, съдържа 20 (открити и закрити) въпроса.

Данните бяха подложени на математико-статистическа обработка с помощта на програмата SPSS 19 [1,2,4]. Получените резултати са обработени чрез изчисляване на абсолютната и относителна честота при едномерно разпределение на данните, сравнителен анализ.

Организация на проведеното изследване. Научното изследване е проведено в 131-во училище в Младост, София за периода март – юни 2015 г.

Анализ и интерпретация на резултатите:

При анализа на резултатите от анкетното проучване се установи, че 58,8% от изследваните смятат, че двигателните умения, които ще придобие детето им ще му помогнат в бъдещата му дейност, включително и създаване на нови социални контакти. На второ място, според родителите детето им ще овладее нови двигателни навици и качества. Техният избор е аргументиран с това, че харесват заниманията 52,9% и са тренирали плуване 29,4%. Друга причина е достъпността на заплащане за семейството им – 29,4%.

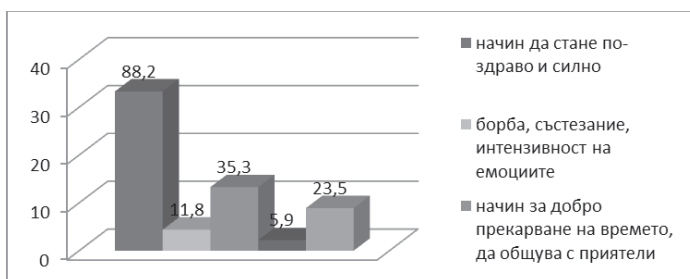
Това показва, че първичните агенти на социализацията в спорта - родителите въздействат за „въвличането в спорта“ и имат превъзхождаща позиция в социализацията им. В първичната социализация се определят адекватните психофизически и нравствени качества на личността.

Според Гидънс „социализацията е процес, чрез който безпомощното новородено постепенно се превръща в самостоятелна, осведомена личност, посветена в обичаите на културата в която е родена. Тя не е вид „културно програмиране“, при което детето пасивно попива влиянията, които среща“. То „има потребности или изисквания, които въздействат върху поведението..... от самото начало детето е активно същество“ [3]. 23,5% от анкетираните отбелязват, че децата сами са пожелали да се занимават с плуване, което потвърждава и горе посочена теза.

Водещо според някои от изследваните е и близостта до дома им на провеждане на заниманията – 17,6%. Информация за избора на тази услуга родителите са получили от приятели 76,5%, от Интернет 11,8% и едва 5,9% от телевизията и друг източник. Което показва, че информацията по темата е оскъдна.

Като водеща причина за заниманията с плуване (фиг. № 1) родителите поставят отговора „начин да станат по-здрави и силни“ - 88,2%, следвани от начин за добро прекарване на времето - 35,3%. Първата причина здравето е основна биологична и социално-психологическа категория, необходима за всеки човек.

Втората водеща причина е, че съжителството на децата с увреждания с околните е трудно, защото често те ги избягват или се страхуват от тях. Според 88,2% искат да възприемат техните деца като „човек като всички останали“.

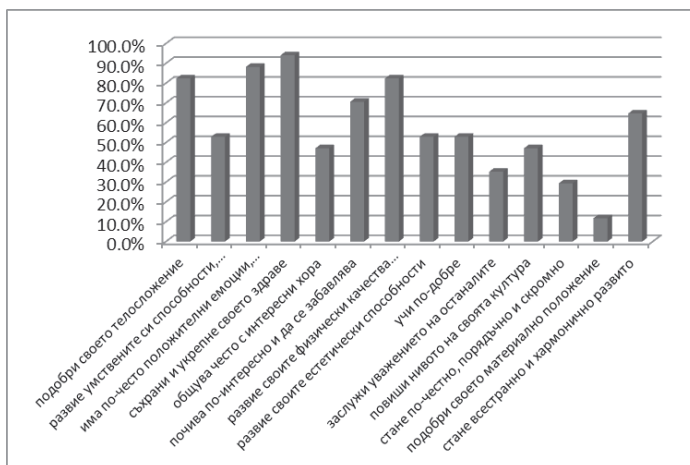
Фиг. 1. Какви са причините вашето дете да се занимава с плуване?

Също така 52,9% не биха се съгласили, че отношението на хората с увреждане е като към хора равностойни на другите. Сблъскват се с различни предразсъдъци и стереотипи свързани с тази категория.

Но, тренировките и състезанията помагат много в това отношение. Те се чувстват реализирани и стимулирани да спортуват колкото се може повече. Тоест работи се за изграждане на соматичния капитал, който впоследствие спомага и за

развиване и на социалния капитал на личността на плувца.

На въпроса „Съгласни ли сте с това, че благодарение на адаптираните занимания с плуване детето Ви може да“ преобладават отговорите на напълно съгласен с изброените твърдения. За по-добра прегледност на данните, ранжирането е базирано на броя на изследваните лица.

Фиг. 2. Съгласни ли сте с това, че благодарение на адаптираните занимания с плуване детето Ви може да:...

От получените резултати водещите проценти са свързани със здравето, а именно: желанието на родителите децата да съхранят и укрепнат своето здраве - 94,1%; да подобрят телосложение си и да развият физически качества (сила, ловкост и др.) – 82,4%. Плуването има благоприятен ефект върху всички системи на организма – сърдечно-съдова, дихателна, мускулна, кръвоносна, влияе положително върху нервната система. Според 52,9% от изследваните трениращите плуване деца развиват умствените си способности, интелект, развиват своите естетически способности и учат по-добре.

По-важното обаче е, че децата обикват спорта, излизат от безизходицата и самотата, в които са вкарани заради увреждането си. Свързват адаптираното плуване с положителни емоции и добро настроение - 88,2%. Също така, според 47,1%, плувците повишат нивото на своята култура и общуват често с интересни хора. Не на последно място - 35,3% е, че са заслужили уважението на останалите.

Според 94,1% от анкетираните смятат, че „тези, които съблюдават правилата, доставили са удоволствие на зрителите с красотата на своите действия, но не са победили в съревнованието“ заслужават висока оценка и одобрение. Тоест придържат се към олимпийските принципи – „Важно е участието, а не победата“, честната и справедлива борба в спорта, идеал за всеотрядно и хармонично развитие на спортиста.

На въпроса „Как бихте оценили нивото на достъпност за вашето дете рехабилитация?“ отговорите са в двете крайности 29,4% - от много слабо до много добро, като останалите отговори 17,6% слабо, 11,8% средно и добро. Както е видно от посочените резултати преобладава негативната оценка. На въпроса „Има ли нужда вашето дете от личен асистент?“, 47,1% нямат нужда; 35,3% имат нужда, но подобно услуга според тях не е организирана; 11,8% не могат да си го позволят и едва 5,9% имат такъв.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Получените резултати, като цяло потвърждават издигнатите хипотези.

Децата със специални потребности занимаващи се с адаптирано плуване не са само пациенти, на тях се гледа и като на спортисти. Родителите биха искали околните да виждат в тях личността, независимо от увреждането. Това е постижимо чрез адаптираните занимания по плуване, те са начин за социална интеграция на деца със специални потребности, независимо от тяхното естество и тежест.

Плуването има уникална роля, при социализацията на децата, като им предоставя възможност да участват активно в различни дейности. Изградената правилна жизнена стратегия на родителите, дава възможност за адекватна първична социализация на децата към и чрез спорта, и свързаните с него принципи, да преодоляват социалните бариери в обществото.

Физическата активност и спортните занимания осмислят свободното им време, разширяват социалните контакти и ги приучват към здравословен начин на живот.

Плуването, като спорт и водата, като среда са с доказан положителен терапевтичен ефект и могат да се ползват почти без противопоказания за постигане на наложените цели, били те адаптация, рекреация, социализация или физическа активност.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Гиглион, Р., Б. Маталон. Социологическите анкети. Теория и практика. Издателство „Наука и изкуство“. С., 2005.

[2] Гигова, В., Р. Дамянова. Статистически методи в спорта. С., 2012.

[3] Гидънс, А. Социология. Издателство „Просвета“. С., 2003. с. 28.

[4] Гоев, К. Статистическа обработка и анализ на информацията от социологически, маркетингови и политически изследвания със SPSS. Университетско издателство „Стопанство“. С., 1996.

[5] Димитрова-Денкова, А. Лекционен курс по Социология на спорта.

[6] Николова, М. Спорт и адаптирана активност за хора с увреждания. С., 2006. с. 11.

[7] Николова, М. Социална и образователна интеграция на хора с увреждания чрез адаптирана активност и спорт. С., 2009. с. 33-34.

[8] Николова, М. “Последвай и мен”. 2010.

[9] Правата на хората с увреждания в България. Преглед 2002.

[10] Фотев, Г. Диалогична социология. Издателство „Изток – запад“. С., 2004. с. 593-618.

[11] Фотев, Г. История на социологията. Том втори, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. С., 1993. с. 426-430.

За контакт:

гл. ас. Албена Димитрова - Денкова, доктор, Катедра „Психология, педагогика и социология“, НСА „Васил Левски“ – Ректорат, Студентски град.

e-mail: albena234@abv.bg

Докладът е рецензиран.